Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DSLS PRÆSENTATIONSHÆFTE NR. 1

Det danske Sprog- og Litteraturselskabs virksomhed og opgaver

Ved administrator ERIK DAL

C. A. Reitzels Boghandel A-S, København 1975

1: OM VIDENSKABELIG UDGIVERVIRKSOMHED

Indenfor ethvert lands humanistiske forskning er udgivelse og kommentering af nationens sproglige, litterære og historiske »mindesmærker« og »kildeskrifter« en væsentlig opgave, ja i en vis forstand den væsentligste, fordi netop den slags opgaver kun i ringe grad kan ventes løst i andre lande. Dette ikke blot fordi enhver er sig selv nærmest, men også fordi det enkelte lands samlinger, institutioner og forskere har muligheder og forpligtelser netop overfor de nationale kulturtraditioner.

Videnskabelig bogproduktion af denne art kan kun undtagelsesvis ventes udsendt af almindelige forlag på grundlag af en normal kalkulation med dennes indbyggede salgsforventning. Udgaverne nødvendiggør ofte en kompliceret og kostbar typografi og eventuelt en førsteklasses billedgengivelse; de naturlige aftagere er i et lille land forholdsvis få, hvilket ikke gør bøgerne mindre væsentlige, men dyrere; og i nyere tid er det normalt ikke muligt at basere større værker på den gammeldags, kun symbolsk honorerede lærdes idealisme.

Offentlig eller privat støtte til enkeltværker og serier vil derfor være en næsten ufravigelig forudsætning, og en passende spredningsvej er fx. en skriftrække fra et universitetsinstitut eller en sædvanlig udgivelse på et almindeligt forlag med indkalkulering af den modtagne støtte.

I Danmark er der imidlertid i udpræget grad tradition for, at udgivelser af den nævnte art ligger i hænderne på dertil stiftede selskaber. Ofte er tilvejebringelse af bøger deres eneste formål – de har hverken tidsskrifter, møder eller anden oplysningsvirksomhed på programmet; og medlemsskabet kan være begrænset til en mindre, selvsupplerende kreds af aktive forskere. Det dan-

ske Sprog- og Litteraturselskab er et selskab af denne type; med sine c. 65 år har det dog langtfra en så ærværdig alder som visse over 200-årige institutioner med nærbeslægtede filologiske og historiske formål.

Når det blev sagt, at videnskabelige standardudgavers oplagstal og aftagerkreds ikke ser ud af meget, betyder det ikke, at alle sådanne udgaver kun er for specialister. Men de kildekritiske studier, de sælsomt udseende fodnoter med redegørelser for afvigelser i diverse håndskrifter og tryk, de exakte beskrivelser af disse enkelte kilder, den sproglige og reale kommentar og de uundværlige registre – kort sagt hele det videnskabelige »apparat« – er en nødvendig betingelse. Herpå hviler den pålidelige klassikertekst til brug i almindelige udgaver, underviserens eller populærskribentens ordentlige forståelse af det stof, han skal formidle til større kredse, og den pålidelige adgang til emnet også for videnskabsmanden fra andre fagområder eller andre lande. De store udgiverarbejder er videnskabelige kraftprøver og landvindinger, der ofte i vægt og omfang kan sammenstilles med den mere iøjnefaldende indsats: at skrive et lødigt værk under eget navn. Tekstetablering og -kommentering udgør grundvolden under al sprog- og litteraturforskning, og det er af største vigtighed, at denne tilsyneladende selvfornægtende opgave ikke forsømmes. Det var udfra denne erkendelse, at DSL blev stiftet.

2: DSL's HISTORIE OG OPBYGNING

Om Selskabets stiftelse beretter dets første formand (senere dets første administrator), filologen dr. phil. Lis Jacobsen i jubilæumsskriftet Fyrretyve års virksomhed (1951). Med henblik på at løse en række udgiverplaner foreslog hun i et foredrag 29.3.1911 at sammensmelte to ældre udgiverselskaber; men hun blev imødegået af historikeren Kr. Erslev, på det tidspunkt Universitetets rektor og medlem af Carlsbergfondets direktion.

Erslev opfordrede hende til i stedet at skaffe kvalificeret arbejdskraft til et *nyt* selskab, hvortil han da ville sørge for midler. DSL blev derefter planlagt og igangsat af Lis Jacobsen og den senere overbibliotekar Carl S. Petersen, og om efteråret trådte Selskabet ud i livet; den første bestyrelse udgjorde de to stiftere samt sproghistorikeren Johs. Brøndum-Nielsen, nu æresmedlem. Man havde fra første færd veldefinerede arbejdsopgaver og metoder. Et initiativ bygger naturligvis ofte på et opsparet behov, og en række af DSLs centrale udgaver hører de første åringer til. To store værker bekostedes generøst af industrimanden G. A. Hagemann, og Carlsbergfondet ydede omgående den støtte, Erslev havde tilsagt, og som hvert eneste år siden da har været en livsbetingelse for DSL.

Det var karakteristisk for arbejdsopgaverne, at de sigtede vidt: ældre og yngre forfatterskaber i kritiske samlede udgaver, originale og oversatte enkeltværker, hele litterære genrer og – med Tycho Brahes Opera omnia i femten kvartbind – et monument over en af vore største landsmænd, skønt stort set med latin som sprog og astronomi som emne. Senere føjedes dertil store udgivelser af national-, rets- og kirkehistorisk indhold, opfattet som både juridiske og sproglige kildeskrifter.

Det fortjener at bemærkes, at de 23 stiftende medlemmer var fra 23 til 52 år gamle, i gennemsnit knap 37 år, og at det professorale indslag var ringe: én af de 23 var professor i 1911, og kun yderligere fem blev det siden. Det var fra første færd en gruppe fri forskere med meget forskellige fag, erhverv og planer, der samlede deres kræfter i det ny selskab.

I den senere tid har medlemstallet ligget lige omkring 50. Det årlige medlemsmøde beslutter efter indstilling fra bestyrelsen, hvilke udgaver der skal arbejdes med; det indvælger videnskabsmænd, helst sådanne der allerede har deltaget i DSLs arbejde; og det vælger en bestyrelse på fem medlemmer, en juridisk konsulent samt en administrator. Sidstnævnte leder DSLs daglige arbejde og skal være medlem af Selskabet, men må ikke have sæde i bestyrelsen.

I 1951 flyttede DSL til sine nuværende, yderst beskedne lokaler i Frederiksholms Kanal 18A – nær ved Rigsarkivet og Det kongelige Bibliotek og iøvrigt lige under den bageste del af Nationalmuseets klunkestils-lejlighed. Samme år afløstes dr. Lis Jacobsen som administrator af dr. Albert Fabritius, der havde posten 1951-74. Denne periode faldt nogenlunde sammen med overbibliotekar dr. H. Topsøe-Jensens formandstid 1948-71; han efterfulgtes af professor dr. Mogens Brøndsted, Odense Universitet.

Selskabets administration bekostes af Ministeriet for kulturelle Anliggender, som desuden støtter især ordbogsarbejderne; DSL henhører under samme post på finansloven som en række billedkunstneriske og musikalske institutioner, Statens Kunstfond og hædersgaver – samt Zoologisk Have.

3: BØGERNES FREMSTILLING OG SALG

DSLs administration (administrator, kontorfuldmægtig og assistent) har fremfor alt tre kontaktflader: til de bevilgende fonds, ministerierne o.a. myndigheder, til de arbejdende forskere og til de bogproducerende brancher – trykkerier, bogbinderier, forlag. Der er tradition for, at de fleste af Selskabets udgaver er udmærket boghåndværk; det hænger sammen med den omstændighed, at vanskelig videnskabelig sats kun kan fremstilles af en mindre kreds af kvalitetsbogtrykkerier. DSLs tidlige publikationer var monumentale, i xylograf F. Hendriksens stil og i samklang med en trang hos de to stiftere. I nyere tid er det nødvendigt at forene æstetik og brugshensyn på mere moderne tekniske vilkår, og edb-fremstillet sats venter om hjørnet. Det vil dog forhåbentlig stadig være muligt at holde en typografisk standard, der svarer til teksternes betydning og udgavernes permanente karakter, og som bl.a. består i at tage hensyn til tekstens karakter og tilblivelsesperiode, når en udgaves skrift og proportion skal bestemmes.

Distributionssiden har været en af Selskabets svage sider. Man ønsker ganske vist ikke at udsælge et oplag på et par år – i så fald har oplagstallet simpelthen været sat for lavt; thi netop den omstændighed, at alle bøger er subventionerede, bør medføre, at DSL har råd til at imødekomme danske og udenlandske biblioteker, institutter, forskere og studenter ved at holde bøgerne på lager længe. Men da Selskabet ikke har eget distributionsapparat, må bøgerne gives i kommission. Det er førende forlag, man her samarbejder med; men disse har ingen tradition for at gøre et salgsarbejde for kommissionsartikler; avisanmeldelser og omtale mand og mand imellem har gerne været udgavernes eneste publicity, og den bliver ringere og ringere, jo flere bøger der kommer på markedet, og jo mere spredt det naturlige aftagermilieu bliver. Misforholdet mellem investeringen af arbejde, viden og penge i en nyttig udgave og udgavens salgstal er derfor ofte iøjnefaldende.

Priserne er kunstige som for alle subventionerede bøger – Christian Winthers breve, fire små nydelige bind i kassette til 160 kr. + moms, skulle fx. efter forlagenes normalkalkule uden subvention koste mindst 1000 kr., fordi oplaget kun er 600 eksemplarer. Selskabets andel af salgsindtægten er derfor i reglen kun et bidrag til dækning af den inflationsskabte forskel mellem bevilling og bogtrykkerregning. Intet under da, at Selskabet og dets hovedkommissionær C. A. Reitzels Boghandel A-S er betænkt på noget større aktivitet på distributionssiden.

4-8: DSL's OPGAVER
4: DANSK SPROGHISTORIE

Man kan som ordbogsredaktør Jørgen Glahder i jubilæumsbogen fra 1951 tredele den sprogvidenskabelige virksomhed i editionen, analysen (ordbøgerne) og syntesen; men man kan ikke opremse alle vedkommende editioner; for selvom mange af DSLs udgaver er skabt udfra andre hovedinteresser end

sproglige, så er deres indhold dog altid af større eller mindre sproglig interesse, og afgørende bidrag til belysning af vort sprogs historie er givet ved annoterede udgaver, oftest forsynet med kritisk apparat med benyttelse af håndskrifter, måske i snesevis, og undertiden med kommentar og/eller egen ordbog. Sproget er imidlertid selvstændig genstand for studium i en række udgaver af ældre grammatikere, i udgaver af *Rasmus Rask* og *J. N. Madvig* samt i to af de store værker, som den ældste nulevende forskergeneration har skabt til belysning af dansk før og nu: *Peter Skautrup: Det danske sprogs historie* 1-4 1944-68 med registre 1971 – og *Aage Hansen: Moderne dansk* 1-3 1967, værker der hver især overgår samtlige forgængere i omfang og grundighed, og som forener håndbogens og den læselige fremstillings egenskaber.

5: ORDBØGER

Ordbog over det danske sprog 1-28 1918-56, optrykt i 1960erne og nu atter 1975-77, er den DSL-publikation, der er nået videst ud, og som bruges mest. Den behøver næppe nærmere omtale. Uvurderlig som den er, savner den dog et supplement; ikke en ajourføring udover tidsrummet 1700-1955, for det er en anden opgave, men en udvidelse af de første bind, der redigeredes på lovlig snævert grundlag, og en mere ensartet udnyttelse af værker, der først udkom eller inddroges til seddeludskrivning, mens arbejdet stod på. Ofte kan man også idag påpege ældre forekomster eller andre betydninger af ord end dem ODS giver. Følgelig har et *Supplement til ODS* været under udarbejdelse i mange år; arbejdet ledes nu af cand. mag. Anne Duekilde. En *Efterledsregistrant til ODS* har været tilsigtet fra første færd og søges nu udarbejdet på basis af edb-teknik som et selvstændigt projekt; herpå arbejder især cand. mag. Bente Liebst og Selskabets fuldmægtig Holger Madsen. En sådan registrant skal gøre det muligt at finde, hvilke ord i ODS der er sammensat

med et givet ord (hovedtøj, legetøj, silketøj, syltetøj ...) eller dannet med et bestemt suffix (-agtig, -skab, -ær ...), og den vil give betydeligt øget indsigt i betydnings- og orddannelseslære.

Også andre ordbøger er i arbejde. Mangeårige forarbejder til en hårdt savnet *Gammeldansk ordbog* for tiden indtil 1515 er nu stabiliseret i samarbejde med Aarhus Universitet, hvor ordbogslederen lektor Allan Karker er ansat. Derimod er fortsættelsen, der skal omfatte den ældre-nydanske periode 1515-1700, udskudt på ubestemt tid. Omvendt søges den forlængst foretagne afskrift og redaktion af manuskriptet til *Matthias Moths ordbog og konversationsleksikon* fra c. 1700 nu publiceret ved xerografering i lille oplag; en egentlig udgave strandede for en snes år siden og kan ikke realiseres i overskuelig fremtid.

En *Holbergordbog* blev igangsat kort efter 2. verdenskrig som en nærliggende opgave for dansk-norsk samarbejde. Den er nu et dansk projekt, henlagt under DSL og ledet af dr. phil. Aage Hansen, og dens tekniske fremstilling, prøvesider etc. er under drøftelse netop nu (efterår 1975). Manuskriptet er under slutredigering. (Se pjecen *Om Holbergordbogen*, 1972).

Der kan ikke herske tvivl om, at ordbøgerne er blandt de dyreste og mest tidkrævende opgaver, et udgiverselskab kan sætte sig for – eller blive anmodet om – at løse. Midlerne til DSLs ordbogsprojekter kommer fra staten og Carlsbergfondet. Fra Selskabets side kunne man ønske et større antal filologer knyttet til ordbogsopgaverne, baseret på faste normeringstilsagn fra de bevilgende instanser, således som tilfældet var ved ODS 1922-1956. Man ville herved have udsigt til at løse opgaverne indenfor en rimelig tid. Imidlertid medfører de store lønudgifter til hel- og halvtidsansatte filologer, som man gennem årene løbende har fået tildelt, under nutidens prisudvikling en overordentlig følelig og stadig stigende belastning for Carlsbergfondet og forskningsrådet. Dybtgående drøftelser finder derfor sted for at opnå den bedste løsning på disse problemer. Det hører med til ordbøgernes skæbne, at de i velfærdsårene mistede ypperlige medarbejdere, der gik til de højere læreanstalter,

hvorimod ordbogsprojekterne nu antagelig lettere kan tiltrække dygtig arbejdskraft, men til gengæld ligesom samfundet iøvrigt er underkastet de ringere økonomisk-politiske vilkår.

Ved siden af de mange planer skal nævnes en afsluttet specialordbog, nemlig *Johan Lange: Ordbog over Danmarks Plantenavne* 1-3 1959-61. Også den tosprogede leksikografi har fået et bidrag gennem DSLs medvirken til *Bertil Molde: Dansk-svensk ordbog*. Det kan tilføjes, at man som en fremtidsvision tænker sig muligheden af et egentligt dansk leksikografisk institut, der kunne bringe modersmålsordbøger, specialordbøger og større tosprogede ordbøger under samme tag.

6: MIDDELALDER- OG RENÆSSANCELATIN

I Danmark som i andre europæiske lande var latinen som bekendt kirkens, lærdommens og delvis lovgivningens sprog i middelalderen og delvis senere. DSL har derfor naturligt inddraget latinske værker og kildesamlinger i sit program, først den omtalte *Tycho Brahe*-udgave (fornylig optrykt af det hollandske reprintforlag Swets & Zeitlinger), siden bl.a. *Saxo*. I de senere år arbejdes der især på to større serier med latin som overvejende eller eneste sprog.

Den ene er samtidig DSLs største publikation: Diplomatarium Danicum/Danmarks Riges Breve, som omtales nærmere nedenfor. Den anden bærer titlen *Corpus philosophorum Danicorum medii aevi* (hidtil 1-5 1955-74), grundlagt af Alfred Otto og Heinrich Roos og nu ledet af professor dr. Jan Pinborg. Det er næppe almindelig kendt, at der er fremdraget en række større danske bidrag til middelalderens skolastik, især sprogfilosofien, fortrinsvis skrevet henimod 1300 af danske lærde ved Sorbonne med Boëthius de Dacia som den mest produktive. Den eksklusive udgave af disse skrifter er forlængst inddraget i den internationale drøftelse af disse emner, og udgiverne skriver et nyt kapitel i dansk humanistisk forsknings historie.

Standardudgaver af de klassiske digteres produktion må siges at høre til DSLs fornemste opgaver, og netop i efteråret 1975 får et hovedværk som *Thomas Kingos samlede skrifter* endelig sin afslutning – og samtidig sit fotografiske optryk (1-7 i 8 bind – *Johs. Ewalds* værker blev optrykt i 1969). Kingos stedsøn, samfundsrevseren *Jacob Worm*, fik sin udgave for få år siden, *Ambrosius Stub* ligeledes, mens der af *Anders Arrebos* værker kun mangler kommentarbindet. Monumentaludgaven af *Ludvig Holberg* blev ikke besørget gennem DSL, som imidlertid fandt udvej for det afsluttende bind 18 med varianter og tekstkritik, da udgiveren Carl S. Petersen døde fra det. *Hans Chr. Sthen* og *Anders Bording* er så småt taget i arbejde, og med sådanne værker følges en hovedlinie i DSLs oprindelige mønster. Allerede i 1920erne besørgedes de senere så efterspurgte standardudgaver af *J. P. Jacobsen*, *Emil Aarestrup* og *St. St. Blicher*.

Efterhånden frembyder også flere nyere forfatterskaber sig som påkrævede opgaver for den professionelle udgiver, og DSL ønsker meget at kunne arbejde med forfatterskaber fra de sidste hundrede år. Udførlige forberedelser er truffet til en udgave af *Sophus Claussens lyrik*, og studiet af forfattere som Georg Brandes, Henrik Pontoppidan og Herman Bang behøver i lige så høj grad fast grund under fødderne, så meget mere som disse skribenter i betydelig grad reviderede eller ligefrem omskrev deres bøger.

En hel genre, ordsproget, kan forhåbentlig indenfor en kortere årrække blive genstand for en udgave udfra den moderne ordsprogsvidenskabs principper og viden; under titlen *Danmarks gamle ordsprog* forberedes en udgivelse af de danske trykte og utrykte kilder fra 16. og 17. århundrede. *Peder Syvs* ordsprogssamling fra 1680erne er tidligere udgivet af DSL.

En særlig kildegruppe, nemlig breve og dagbøger, har altid rangeret højt blandt DSLs planer, og de senere år har bragt mange sådanne publikationer. *Ole Worms* korrespondance

oversattes fra latin; han sad midt i det 17. århundredes europæiske net af lærde forbindelser. Udgaven af arkæologen *Georg Zoëgas* breve etc. er derimod blevet ved begyndelsen, skønt den er et vigtigt bidrag til 18. århundredes lærdom. Af nyere dato er breve fra *C. E. F. Weyse*, *A. Bournonville*, *D. G. Monrad*, *Hans Vodskov* og *Holger Drachmann*, såvelsom *Georg Brandes'* udenlandske korrespondance i fire bind, der forhåbentlig kan følges af en længe planlagt udgave af hans ungdomsbreve til moderen. Yngst i rækken er *Martin Andersen Nexø*, og senest udkom *Christian Winthers* korrespondance, der meget snart følges af *Poul Møllers;* og et dansk-norsk samarbejde om *Bjørnstjerne Bjørnsons* brevveksling med danske afsluttedes 1975. Man går næppe nogen anden udgiver for nær ved at fremhæve ét udgivernavn, lektor, dr. phil. *Morten Borup;* han har arbejdet utrættet for DSL i mere end 50 år, især ved udgivelser af denne art.

Den største publikation indenfor denne gruppe står netop nu ved sin afslutning og har samtidig været en af de mest solgte og videst læste publikationer i DSLs annaler: *H. C. Andersens dagbøger* i ti indholdsrige tekstbind, der vil blive fulgt af to registerbind. Selskabet har tidligere besørget flere større tekstudgaver og brevvekslinger af samme digter.

Det blev før nævnt, at udgaven af de middelalderlige sprogfilosoffer har rod i dansk-franske forbindelser. Det samme gælder to andre arbejder af helt anden art. Per Stig Møller påviste i sin disputats, at den revolutionære emigrant Malthe Conrad Bruun var produktiv som fransk kritiker, før han blev en berømt geograf, og udgav *La critique dramatique et littéraire de Malte-Brun.* Og afdøde professor Knud Togeby planlagde en *Holger Danske-serie,* indledet med en facsimile af romanen Ogier le Danois i et tryk fra 1495, fortsat med hans store bog om temaet i europæisk litteratur og forhåbentlig snart videreført med en islandsk-fransk udgave af de pågældende dele af den islandske Karlamagnússaga; som bekendt er den danske »nationalhelt« efter sagnet en af Karl den Stores kæmper.

8: DANSK HISTORIE, RETS- OG KIRKEHISTORIE

Alle disse tre fag samt latin- og dansk-filologi benytter intensivt DSLs største og langvarigste projekt, hidtil på 2×23 bind: *Diplomatarium Danicum* + *Danmarks Riges Breve*, påbegyndt 1938, i de senere år med mag. art. C. A. Christensen som leder. Diplomer defineres som breve af retsstiftende karakter: privilegier, traktater, skøder, pantebreve, administrative bekendtgørelser etc. En udgivelse af sådanne kilder fra dansk middelalder har været historikeres ønsker i århundreder, og en gruppe fagfolk under DSL har formået at påbegynde og fastholde denne vældige plan, i alt væsentligt ved Carlsbergfondets storslåede offervilje. Fornylig kom det særlig vanskelige og derfor udskudte første bind med dokumenter fra vikingetiden, herunder det ganske Europas klager og forholdsregler i anledning af »de vilde normanners raseri«. Med et par lakuner, som man arbejder på at udfylde, går denne publikation til år 1366. Det ideelle mål er år 1513, det praktisk overskuelige er dronning Margrethe Is dødsår 1412.

Da imidlertid de allerfleste diplomer er latinske, er der fra begyndelsen på Franz Blatts initiativ sørget for en sideløbende oversættelse; det har få eller ingen af de mange tilsvarende storværker i andre lande. Bind for bind ledsages Diplomatariet af *Danmarks Riges Breve*, en minutiøs, let kommenteret oversættelse. Denne ekstra række har tvunget udgiverne til en udtrykkelig fortolkning af hver enkelt tekst og er af uvurderlig betydning ikke mindst for de mange kvalificerede, men ikke latinkyndige lokalhistorikere.

Historisk interesse i en eller anden forstand har selvsagt også mange af DSLs ikke specifikt historiske udgivelser. Centrale historiske og retshistoriske værker er imidlertid DSLs lovudgaver: *Danmarks gamle Landskabslove* (ti store bind), *Danmarks gamle Købstadlovgivning* (fem bind), *Den danske rigslovgivning indtil 1400*, sidstnævnte af ny dato og med behov for en fortsættelse. Også kirkelovgivningen kunne stærkt øn-

skes udgivet. Imidlertid ligger der som bekendt århundreder mellem de gamle landskabslove og Danske Lov 1683. Samfundet ændrede sig meget i dette lange åremål, og et ret fast corpus af vigtige domme i afskrifter indgik derfor som retskilde. DSL håber på en snarlig udgivelse under titlen *Gamle danske domme.*

Fra dansk histories tidlige tid stammer *Saxos Gesta Danorum;* DSL har kunnet sørge både for tekstudgave med ordbog og for en facsimileudgave af *A. S. Vedels* oversættelse 1575, der for nutiden har en ekstra dimension som sprogkilde for Oehlenschläger og hans tid.

Et langt nyere historisk værk af helt anden art var *J. P. Traps Erindringer,* der, næsten 100 år efter nedskrivningen, kunne kaste lys over den gamle kabinetssekretærs og topografs mange år i kongernes nærhed.

Nogle af de hidtil nævnte skribenter er betydelige figurer i dansk kirkeliv og kirkehistorie, og samlede værker af *Paulus Helie* (Poul Helgesen) og *H. A. Brorson* kan nævnes blandt Selskabets udgivelser. På denne fløj har DSL i nyeste tid udgivet utrykte latinske skrifter af *Peder Palladius,* og forhåbentlig kan kommentaren til den statelige udgave af *Middelalderens danske bønnebøger* snart færdiggøres. Endelig gik DSL med i et genoptryk af *Søren Kierkegaards Papirer,* og hertil sluttede sig nye bind og nu i 1975 det første af tre svære bind Index.

9: DSL's VILKÅR OG FREMTID

DSL som institution er først og fremmest påkrævet for at skabe den administrative ramme og tradition for de institutionsagtige foretagender: ordbøgerne og Diplomatariet. Iøvrigt føler DSL sig på en ejendommelig måde uafhængigt og afhængigt. Uafhængigheden ligger i, at den interne beslutningsvej: administration – bestyrelse – årsmøde fungerer fortrinligt og enkelt, og at ledelsen nærmest er forvænt med, indadtil som udadtil, altovervejende at møde velvilje og kompetence, når forskellige

personer og instanser skal tage stilling til Selskabets faglige og økonomiske anliggender. Afhængigheden ligger i, at Selskabets egne midler kun udgør et par procent af årsbalancen (der i 1974 var på 3,4 mill. kr.). Hvad man kan byde, er sagkundskab til udgivelse og tilsyn; også af den grund er medlemsskabet begrænset til aktive forskere. Men man kan ikke bekoste og knap nok igangsætte udgaver. Planen til en udgave kan komme fra bestyrelsen eller fra medlemmer, også gerne fra ikke-medlemmer; men den kan ikke vedtages, uden at der samtidig vedtages en udgiver (og free lance eller fastansatte humanister er ikke altid lette at holde fast på aftaler); og den kan ikke virkeliggøres uden bevillinger fra opgave til opgave, ja fra bind til bind. Visse private fonds yder nu og da kærkommen støtte udover Carlsbergfondets og statens, men de pågældende midler er næsten alle underlagt inflatorisk svind; og medmindre nogen kan pege på utraditionelle finansieringsmetoder, må DSL imødese en ikke ubetydelig indskrænkning af sine små og mellemstore opgaver – for at kunne gennemføre de store.

Det er hensigten i de kommende år at lade enkeltværker og problemstillinger indenfor DSLs område være emne for en række *præsentationshæfter* i lighed med nærværende. Formålet hermed er at udbrede kendskab til DSL og forståelse for dets opgaver blandt venner af dansk litteratur, sprog og historie. Mange af disse venner vil vide, at det ikke er muligt at borttænke Selskabets publikationer fra de sidste menneskealdres humanistiske forskning og virke i Danmark. Det er vort håb, at denne linie trods tidernes vanskelighed må kunne fortsættes.

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

Stiftet 1911. *Selskabets formål* er at udgive sådanne sproglige og litterære værker af Danmarks litteratur, som ikke tidligere er udgivne, eller som foreligger i utilfredsstillende udgaver. Selskabet kan blandt sine skrifter optage selvstændige bibliografier og ordbøger.

Bestyrelse: Prof. dr. *Mogens Brøndsted*, Odense Universitet, formand. Prof. dr. *H. Bach*, Aarhus Universitet. Prof. dr. *Poul Lindegård Hjorth*, Danmarks Lærerhøjskole. Prof. dr. *F. J. Billeskov Jansen*, Københavns Universitet. Lektor *Iver Kjær*, s. st. Juridisk konsulent: Højesteretssagfører *Jonas Bruun*.

Administration, Frederiksholms Kanal 18 A, 1220 København K, tlf. (01) 13 06 60: Administrator dr. *Erik Dal*. Kontorfuldmægtig *Holger Madsen*. Assistent frk. *Astrid Søndergaard*. Endvidere som videnskabelig medarbejder under administrationen: amanuensis, cand. jur. *Erik Reitzel-Nielsen*.

Publikationer i 1975. (Priserne er incl. 15 % moms).

Diplomatarium Danicum. 1. rk. bd. 1: Regester 789-1052. Udg. af C. A. Christensen og Herluf Nielsen. Reitzel. 92 kr.

Danmarks Riges Breve. 1. rk. bd. 1-2: Regester 789-1052 og breve 1053-1169. Udg. af C. A. Christensen og Herluf Nielsen. Reitzel. 69 kr.

Bjørnstjerne Bjørnsons brevveksling med danske 1854-1874. Bd. 3: 1870-74. Udg. af Øyvind Anker, Francis Bull †, Torben Nielsen. Gyldendal. 69 kr.

Søren Kierkegaards Papirer. 2. udg. ved Niels Thulstrup. Bd. 14: Index A-F ved N. J. Cappelørn. Gyldendal. 150 kr., indb. 175 kr. Kun i subskription.

Anders Arrebo: Samlede Skrifter. Bd. 3: Prædikener. Udg. af Vagn Lundgaard Simonsen. Reitzel. 92 kr.

H. C. Andersen: Dagbøger 1825-1875. Under ledelse af Kåre Olsen og H. Topsøe-Jensen. Bd. 8: 1868-70. Udg. af Kirsten Weber. Gad. 96,60 kr. – Bind 9 og 10 udkommer nov. 1975.

Fuldstændig DSL-prisliste hos C. A. Reitzels Boghandel A-S, *Nørregade 20, 1165 København K.*